

Integracija i dezintegracija

Rade Kalanj

Filozofski fakultet, Zagreb

Sažetak

Tekst se bavi integracijskim i dezintegracijskim problemima u suvremenom svijetu, nastojeći ih smjestiti u okvir današnjih rasprava o modelima razvoja, neoliberalnoj ekonomsko-političkoj paradigmi, socijalnom pitanju, karakteru današnjih društvenih sukoba itd. Pri tome se polazi od niza alarmantnih teorijskih i praktičkih upozorenja koja žele svratiti pozornost na opasne tendencije dezintegracije kako unutar pojedinih društava tako i na globalnoj razini. Svjetska Konferencija o društvenom razvoju (Kopenhagen, 1995) trebala je u tom pogledu predstavljati ne samo zbroj dijagnoza nego i usuglašenu stratezijsku osnovu sučeljavanja s opasnostima dezintegracije. Alarmantne dijagnoze dezintegracijskih tendencija pobudile su sociološku raspravu o nizu ključnih kategorija sociologije: diferencijaciji, integraciji, koheziji, anomiji, racionalizaciji itd. Sociološko mišljenje pokušava odgovoriti na pitanje: kako prevladati dezintegracijske opasnosti? Može se govoriti o tri profilirana integracijska odgovora: odgovoru iz duha klasične sociologije, komunitarnom odgovoru i odgovoru državne moći. Tekst analizira bitne značajke tih triju odgovora i daje prikaz reprezentativnih teorijskih stavova iz sociološke tradicije i recentnih rasprava, ne dajući eksplicitnu prednost ni jednom od rješenja. Riječ je o tome da ta tri odgovora zajedno sudjeluju u suvremenim integracijskim procesima, ali različito u pojedinim društvenim sredinama i specifičnim okolnostima.

Ključne riječi: diferencijacija, državna moć, kohezija, komunitarizam, neoliberalna ekonomija, sistemska integracija, socijalna integracija, zajednica

ALARMANTNE DIJAGNOZE

U novije vrijeme, osobito devedesetih godina, raste bojazan od **dezintegracije** društva. To je, čini se, jedan od »znakova vremena« koji privlači sve veću pozornost znanstveno-teorijskih krugova, političkih elita i eksperata razvoja. Ta se pozornost, na različite načine, očituje u svim sredinama suvremenog svijeta: u razvijenim zapadnim društvima, društvima postsocijalističke tranzicije i društvima u razvoju koja su desetljećima označavana kao »društva trećega svijeta«. No sudi li se prema intenzitetu rasprava, broju autora i ozbiljnosti njihovih upozorenja, nije teško primijetiti da je zaokupljenost problemom dezintegracije najizrazitija u teorijskom i razvojnom mišljenju bogatih društava. To nije nikakav paradoks nego logičan rezultat zapažanja ili egzaktnih dokaza da je neoliberalni model – koji je bio odgovor na krizu sedamdesetih godina, a potom doživio uspon i poprimio obilježja globalne paradigme – generirao niz negativnih posljedica te dospio do granica vlastite održivosti. Njegove su najteže posljedice socijalne naravi, njegova je granica socijalno pitanje, odnosno povećavanje nejednakosti koje uvjetuju socijalnu dezintegraciju. Tegoba nije toliko u samim nejednakostima, jer to nije nikakva nova pojava, nego u činjenici da one rastu do mjere koja može proizvesti kobne učinke na ekonomski život, na sposobnost društva da odoli iskušenjima kaosa pa čak i kataklizmičkih prevrata.

